

**PASTORALNA SKRB ZA POJEDINE KATEGORIJE
ANGAŽIRANIH VJERNIKA U ŽUPI ¹**

JURE BOGDAN
ROMA, Via Tomacelli 132

UDK 253/255
Stručni članak

1. ŽUPA JE POVLAŠTENO MJESTO APOSTOLATA

Teološko-pastoralno razmišljanje o župskom pastoralu općenito, a time onda i pod vidom pastoralne skrbi za pojedine kategorije vjernika koji su u župi angažiraniji od ostalih, u mnogim dijelovima svijeta danas, čini se, za neke problematičnim a neke opet i upitnim, budući da je župa kao višestoljetna ustanova, uslijed promjena načina života, ozbiljno stavljena u pitanje kao primarno mjesto pastoralne djelatnosti mjesne crkve. Pojedini auktori zagovaraju i predlažu drukčije oblike crkvenih ustanova, koje bi prema njima, bile primjerenije pastoralnom djelovanju i potrebama vjernika, poglavito u velikim gradovima.²

Uza sve to, koncilski i pokoncilski dokumenti Crkve, sve do onih najnovijih, župu stavljaju u središte života same mjesne Crkve. Dokumenti Drugoga vatikanskog sabora o župi izričito kažu da je ona "određeni dio biskupije" (CD 30), "katkada predstavlja vidljivu Crkvu" (SC 42) i "u nju se ucjepljuje" (AA 5), vodi je pastir koji zamjenjuje biskupa" (SC 42), njeguje misijski apostolat" (CD 30), "stvara u djeci svijest žive pripadnosti narodu Božjem" (AA 30), itd.

¹ Ovo je predavanje održano u Oakvillu u Kanadi hrvatskim svećenicima i redovnicima koji djeluju u Ontariju i sjevernom dijelu USA 20. travnja 1995. godine.

² Usp. F. G. BRAMBILLA, *Parrocchia*, u *Enciclopedia di Pastorale, Servizio e Comunità*, br.4, priredili B. Seveso i L. Pacomio, Piemme, Casale Monferrato 1993, 171.

To koncilsko učenje slijedi i Zakonik kanonskog prava iz 1983. (CIC) kad župu definira kao određenu zajednicu vjernika trajno ustanovljenu u partikularnoj Crkvi, za koju je pastirska briga, pod vlašću dijecezanskog biskupa, povjerena župniku kao njezinom vlastitom pastiru.³ I potom kad govori o župniku koji je "vlastiti pastir povjerene mu župe koji vodi pastoralnu brigu za predanu mu zajednicu pod vlašću dijecezanskog biskupa u čiji je dio Kristove službe pozvan, da za tu zajednicu obavlja službu naučavanja, posvećivanja i upravljanja uz suradnju i drugih prezbitera ili đakona i uz pomoć koju mu pružaju vjernici laici, prema pravnoj odredbi".⁴

U Katekizmu Katoličke crkve stoji: "Župa je euharistijska zajednica i srce bogoslužnog života kršćanskih obitelji: Ona je povlašteno mjesto kateheze za djecu i za roditelje⁵ ... Uvodi kršćanski puk u redovito oblikovani liturgijski život, sabire ga na to slavlje; uči ga spasonosnoj Kristovoj nauci; po dobrim i bratskim djelima u djelo provodi ljubav Gospodnju..."⁶

Iz ta tri koncilsko-pokonciliska dokumenta jasno je da bodstvo Crkve nastavlja višestoljetnu praksu od ranih kršćanskih vremena u kojoj je župa bila i ostaje povlašteno mjesto okupljanja naroda Božjega oko svojih pastira za izvršavanje mnogovrsnog poslanja Crkve. Mnoštvo je radnika u Gospodnjem vinogradu danas koji pokušavaju domisliti teološku razložnost postojanja župe, uvijek u sklopu partikularne Crkve - biskupije, u odličnoj povezanosti sa dijecezanskim biskupom, a nikada kao neku izdvojenu samodostatnu zajednicu zatvorenu u sebe. Napose razmišlja se o ulozi župe u modernom postindustrijskom društvu danas, i poglavito u budućnosti, predviđajući nove društvene okolnosti i zadatke Crkve u njima.⁷

U teološkim prosudbama i uopće u crkvenom učenju prevladavaju tri temeljne karakteristike koje bi morale biti glavne oznake svake župne zajednice, ukoliko ona želi izvršiti svoje poslanje.

1.1 *Zajednica koja naviješta i slavi*

Župa je povlašteno mjesto u kojemu zajednica *dolazi* - *okuplja se* na Euharistiju i *polazi* od Euharistije. Nitko tko pripada toj zajednici ne bi smio ne dolaziti - ne okupljati se, i s druge strane - ne bi smio otići, poći sa euharistijskog slavlja a da nije dotaknut, potaknut, zahvaćen do te mjere da ono

³ Usp. Kanon 515, § 1.

⁴ Usp. Kanon 519.

⁵ KATEKIZAM KATOLIČKE CRKVE (KKC), Zagreb 1994, br. 2226.

⁶ KKC, br. 2179.

⁷ Ovdje nemam nakanu ulaziti u različite tipove župe ili pak u crkvene zajednice poput kapelanija, misija, "kao-župa"..., koje su u procesu, na putu da postanu prava župa. Sve te zajednice više ili manje, u sebi nose nove elemente strukturirane crkvene zajednice, kao i obvezu i programe izvršavanja jedinstvenog poslanja Crkve. (CIC, Kanon 516, § 1 i 2.)

“Idite u miru” bude stvarno hod u miru, življenje u potpunome miru s Bogom i svakim čovjekom. Upravo stoga svaka župa mora biti mjesto kulta, mjesto događanja vjere, mjesto propovijedanja, kateheze, euharistijskog slavlja, kršćanske inicijacije, sakramenta braka, bolesnih, mjesto molitve za pokojnike, mjesto ljudske prisutnosti, gdje svaki čovjek biva u vjeri poučen i prosvijetljen o smislu svoga postojanja, života i smrti. Njezin cilj i njezina svijest ostaje uvijek *eshatološka*. Ona je kao i čitava Crkva duhovna zajednica koja putuje prema obećanoj zemlji.⁸

1.2 *Zajednica odgovornih vjernika*

Zajednica vjernih okupljena oko oltara postaje sve više svjesna uloge svakog pojedinog člana u zajednici. Službe su u njoj različite, karizme su mnogostruke i jedna župa u cjelini Mističnog tijela Kristova nije nečije pojedinačno vlasništvo. Svaki njezin član je pozvan prema primljenome daru na *odgovorno* svjedočenje, odgovornu pripadnost župi. To uključuje određena prava ali i obveze. Kreativnost, zdrava inicijativa, radovanje sa radnosnima i plač sa zaplakanima, jednom riječju aktivno susosjećanje sa župnom zajednicom u svim njezinim uspjesima i neuspjesima, rastu, napredovanju, hodu naprijed, samo su neke od oznaka odraslih u vjeri zrelih, odgovornih vjernika. Iskustvo nam pokazuje da je u svijestima mnogih vjernika župa zamišljenja kao servis služba, što je poprilična opasnost i iskušenje za Crkvu. Takav tip vjernika pretjeranog individualca, obraća se u župu samo u svojim prigodnim potrebama, drži se pasivno i daleko od bilo kakve župne angažiranosti ili inicijative. Odgovornost uključuje dobrovoljno sudjelovanje, besplatno angažiranje u mnogim aktivnostima, nesebično ulaganje ne samo materijalnih dobara nego još više vlastitih sposobnosti, znanja, u raznim potrebama župne zajednice. Sve to doprinosi stvaranju toplog ozračja, u kojemu se svatko osjeća doma, osoba, prihvaćen, svoj na svome. Takav služiteljski duh u jednoj župi morao bi prožimati svakoga člana i biti redovita dobrodošlica svakom čovjeku koji kuca na vrata župne zajednice.

1.3 *Zajednica blizine i gostoljubivosti*

Po svojoj duhovnoj strukturi zajedništvo je jedna od bitnih oznaka Crkve pa tako onda i župe. “Iz zajedništva kršćana s Kristom proistječe zajedništvo među kršćanima: svi su mladice jedinog Trsa koji je Krist. To bratsko zajedništvo Gospodin Isus označava kao čudesni odraz i kao tajanstveno sudjelovanje u nutarnjem životu ljubavi Oca, Sina i Duha Svetoga.”⁹ Župno zajedništvo stoga nije otvoreno samo izgradnji zajednice iznutra nego izlazi na javnu scenu, u svakodnevni život, nužno povezuje obitelji, sela, gradske četvrti,

⁸ Usp. Ž. BEZIĆ, *Pastoralni radnik*, sv. I, Zagreb 1982, 50.

⁹ IVAN PAVAO II, *Christifideles laici*, br. 18.

gradove, stvara kršćansko ozračje, kvasac je mijenjanja društva, evangelizacije svijeta. U svemu tome radi se o sustavnoj osobnoj izgradnji dobrih odnosa sa bližnjima koje nam je providnost namijenila kao susjede i kao ponudu za rast u bratskoj ljubavi.

Znakovi toga zajedništva su mnogovrsni i očituju se nadasve u djelotvornoj ljubavi na različite načine: u toploj riječi, pomoći u nevolji, pažnji prema malenima, odbačenima, marginaliziranima, hendikepiranima, svim potrebnima. Oni nisu više samo predmet naših razgovora nego osobe koje prihvaćamo kao predmet ljubavi i služenja Crkve. Dapače, još i više! Na njih gledamo "kao na aktivne odgovorne subjekte u djelu evangelizacije i spase-nja".¹⁰ Karitativna djelatnost je jedna od divnih zadanih mogućnosti svjedočenja naše solidarnosti sa svima ugroženima, poglavito s braćom i sestrama iste vjere i iste krvi. Uza svu razvijenost mnogih društvenih socijalnih i zdravstvenih službi, ostalo je u svim župama i previše prostora za samo-inicijativno i oorganizirano pomaganje i pažnju prema potrebnima svih vrsta. Izgrađena odgovorna župna zajednica spontano urađa i strukturama - organi-zacijama, grupama čiji su članovi spremni nesebično, djelotvorno svjedočiti ljubav prema potrebnima.

2. JEDNA CRKVA RAZLIČITE SLUŽBE

Drugim je vatikanskim saborom promovirana uloga laika u životu Crkve a time je onda dan impuls novim oblicima pastoralnog župnog djelovanja. Papinska pobudnica *Christifideles laici* koja je izišla nakon sinode biskupa o laicima održane 1987. godine kaže: "Spasonosno poslanje Crkve u svijetu ne ostvaruju samo službenici snagom sakramenta Reda nego i svi vjernici laici: oni doista snagom svoga krsnog položaja i svoga posebno zvanja, svaki u svojoj mjeri, sudjeluju na Kristovoj svećeničkoj, proročkoj i kraljevskoj službi. Zato pastiri moraju priznati i promicati službe, dužnosti i uloge vjernika laika koje svoj sakramentalni temelj imaju u krštenju i potvrdi, a za mnoge među njima i u ženidbi.

Kada pak nužda ili crkvena korist to zahtijevaju, pastiri mogu u skladu s propisima koje utvrđuje opće pravo povjeriti vjernicima laicima neke zadaće koje su u nadležnosti njihove pastirske službe, ali ne traže sakramentalni biljeg Reda. U Zakoniku kanonskog prava piše: "Gdje to potrebe Crkve traže, u nestašici službenika, i laici, čak ako nisu ni lektori ni akoliti, mogu ih zamijeniti u nekima od njihovih službi, tj. obaviti službu riječi, predsjedati liturgijskim molitvama, dijeliti krštenje i svetu pričest, sukladno odredbama prava."¹¹

Službi biskupa, svećenika i đakona u liturgiji i uopće u kršćanskoj zajednici ovdje ne bismo posvećivali posebnu pažnju jer je nakana zadane teme bila razmišljanje o laičkim službama. Stoga ćemo prvenstveno promotriti laičke liturgijske službe: službu akolita, lektora (čitača), izvanrednih djelitelja pričesti,

¹⁰ Isto, br.54.

¹¹ Isto, br.23.

ministranata, pjevača (pjevačkog zbora), svirača - orguljaša, sakristana, itd. Razmišljajući o njihovoj ulozi u liturgiji pokušat ćemo donijeti i moguće načine za njihovu duhovnu skrb od strane svećenika - župnika.

2.1. Služba akolita

Sama riječ akolit uzeta je iz grčkoga jezika ἀκολουθήειν i etimološki bi značila: ići iza, slijediti, pratiti. U novozavjetnoj terminologiji riječ ima dublje značenje: slijediti, nasljedovati Krista.¹² O akolitkoj službi u liturgijskom smislu imamo prvi izvještaj iz 3. stoljeća, u Pismu pape Kornelija Fabijanu iz Antiohije. Papa kaže da u Rimskoj crkvi ima 46 prezbitera, sedam đakon, sedam subđakona, 42 akolita i 52 egzorcista, lektora i ostiariata.¹³ Prvi liturgijski dokumenti, koji nam izravno govore o akolitskoj službi u liturgiji nalaze se u obredniku za ređenje iz osmoga stoljeća. Prema tom obredniku nad kandidatom za akolitat se izgovara blagoslovna molitva i predaje mu se lanena vrećica za čuvanje euharistije koju će po potrebi nositi bolesnicima. U kasnijim obrednicima izmijenjena mu je služba pomoćnika svećeniku i đakonu u dijeljenju euharistije i u tom promijenjenom obliku, služba akolita je uvrštena u "niže redove" kao jedna od stepenica na putu prema svećeničkom ređenju. Od tada pomoćničke službe na oltaru obavljali su drugi kršćani bez nekog posebnog obrednog uvođenja u službu.

Apostolskim pismom "Ministeria quaedam" od 15. kolovoza 1972. Pavao VI. je reformirao dotadašnje niže i više redove u Crkvi, neke dokinuo a nekima odredio novu dimenziju i sadržaj. O službi akolita kaže: "Akolit se postavlja da pomaže đakonu i poslužuje svećeniku. Njegova je, dakle, dužnost brinuti se za službu oltara, pomagati đakonu i svećeniku u liturgijskim činima, a posebno u slavljenju sv. mise. Osim toga je njegova dužnost da kao izvanredni službenik podjeljuje svetu pričest kada nedostaju službenici o kojima je riječ u kanonu 845 CIC ili kada oni ne mogu zbog bolesti, starosti, ili su kojom drugom pastoralnom dužnošću spriječeni, ili kad je broj pričesnika tako velik da bi se slavljenje mise odveć produžilo. Isto mu se tako smije povjeriti da u izvanrednim prilikama izloži vjernicima na klanjanje Presvetu Euharistiju i na kraju je pohrani, ali ne može podijeliti blagoslov narodu. Ako je potrebno, može se brinuti za pouku drugih vjernika koji će po privremenom ovlaštenju pomagati đakonu ili svećeniku u liturgijskim činima, noseći misal, križ, svijeće itd. ili vršeći druge slične službe."¹⁴

¹² Usp. LE GALL DOM ROBERT, *Dizionario liturgico*, ELLE DI CI, Leumann (Torino), 1994, 13.

¹³ Usp. KUHNE ALEXANDER, *I ministeri liturgici nella Chiesa*, Edizione Paoline, Cinisello Balsamo (Milano), 1988, 15.

¹⁴ Apostolsko pismo "Ministeria quaedam" u *RIMSKI MISAL, Službe u Crkvi, Redenja, Posvete, Zavjetovanja*, KS, Zagreb 1988, br.VI, str.10. Tu je uredbu preuzeo i Crkveni zakonik, Kanon 230, § 1.

Spomenuto apostolsko pismo Pavla VI. određuje također da je služba akolitata pridržana za muškarce, podjeljuje ju Ordinarij (biskup a u redovničkim zajednicama viši poglavar). Sve se to čini iza kako kandidat za akolitat vlastoručno napiše molbu na Biskupa na koga spada primanje - odnosno redovničkog poglavara. O dobi i svojstvima kandidata, uz opće odredbe u *Ministeria quaedam* prepušteno je biskupskim konferencijama da same donesu propise.¹⁵ Ta uredba također kaže da "podjeljivanje službi ne daje nikakvog prava na uzdržavanja ni nagrađivanje od strane Crkve".¹⁶

Koliko se vidi uredba je precizna kad govori o službi akolita. Mnoge župe iz objektivnih poteškoća ne mogu imati đakone. Akolite im je lakše imati. Oni, kao izvanredni djelitelji euharistije, dobro poučeni i odgojeni u vjeri, redoviti su polaznici nedjeljne svete mise, a ako je moguće još i češće, bit će župnikova posebna briga. Ukoliko ih je u župi više, mogli bi se jednom tjedno, ili barem mjesečno, sastajati sa župnikom ili nekim drugim pastoralnim radnikom. Na tim sastancima koji bi morali biti formacijskog karaktera može se zajednički moliti i razmišljati o presvetoj euharistiji i uopće o tajnama vjere. Može se razmišljati o konkretnim poslovima, planovima, na župskome liturgijskome planu za budućnost. Predviđeno je da akoliti pomažu župniku, svećeniku ili đakonu u poučavanju drugih vjernika za dostojanstveno obavljanje i sudjelovanje u liturgijskim obredima onih osoba koje su uz svećenika.¹⁷ Nije li to ponuđena mogućnost da dobro ospodobljeni akoliti budu voditelji ministrantskih grupa, sastanaka, uopće njihovi koordinatori, učitelji? Svećenici su katkad i previše zaposleni i ne mogu sve stići. Dobro odgojeni i u vjeri izgrađeni akoliti mogu postati župniku glavni pomoćnici u radu s ministrantima.

Problem komunikacije među ljudima nije danas nepremostiv kao nekada. U raznim biskupijama po svijetu organiziraju se različiti seminari, susreti za pojedine kategorije vjernika. Postoje i međubiskupijski susreti, itd. Duhovne vježbe za djelitelje sv. pričesti, seminari, sa posebno odabranim predavačima i

¹⁵ Hrvatska biskupska konferencija, na svome zasjedanju u Zagrebu 12. listopada 1994. g., donijela je uredbu za svoje područje da se u stalnu službu akolita i čitača mogu uzeti muševci laici koji su navršili 25 godina života, koji provode uzoran kršćanski život i oni koji su na način prikladan i određen od biskupa stekli prikladnu formaciju za uspješno vršenje službi. (Usp. Dopunske odredbe Hrvatske biskupske konferencije uz Zakonik kanonskog prava, *Službeni vjesnik nadbiskupije zagrebačke*, Zagreb 1995, br.1, str. 21). Talijanska biskupska konferencija, za razliku od HBK odredila je da se stalnu službu lektora i akolita može primiti sa navršenom 21. godinom života. (Usp. CEI, *I ministeri nella Chiesa*, br.9, *Notiziario CEI*, br.8, 1973, str. 161). Nadalje u istome dokumentu talijanski biskupi preciziraju da obnašanje službi uvijek uključuje progresivni hod naprijed, što u nekim slučajevima može uroditi đakonatom i prezbiteratom. Valja izbjegavati da se u istoj osobi ne koncentrira više službi (br. 13). Biskupi govore također i o suspenziji akolita i lektora od njihove stalne službe ukoliko se zbog lošeg moralnog života ili doktrinalnih zastranjenja javno pokažu nedostojnima povjerenih službi (br. 17). A da bi se izbjegle neugodnosti suspenzije, koja je pridržana dijecezanskom biskupu, talijanski biskupi predlažu da se službe dijele "ad tempus" na tri ili pet godina sa objašnjenjem da se mogu i produžiti bez ponavljanja obreda postavljanja u službu (br. 18).

¹⁶ Usp. "Ministeria quaedam", br. VII-XII i CIC, kanon 230, § 1.

¹⁷ Usp. "Ministeria quaedam", br. VI.

ambijentima, na dekanatskom planu, ili možda ovdje na nacionalnom, mogli bi biti izvrsno pomagalo za njihovu daljnju formaciju i rast. Poteškoće su sigurno prisutne. Ljudi rade u različitim smjenama, studiraju, itd. Ipak, ako se planira godinu dana unaprijed, a župni pastoral se mora planirati, moglo bi se bar donekle postići željeni cilj. Takve susrete treba dobro pripremiti ili ih je bolje ne organizirati.

2.2. Izvanredni djelitelji sv. pričesti

“Dijeliti svetu pričest onima koji ju traže, spada u prvom redu na svećenika i đakona. Stoga dolikuje da za tu službu svoga reda nađu vremena, već prema potrebi vjernika.”¹⁸ Služba izvanrednog djelitelja sv. pričesti razlikuje se od akolitata po suženijem području djelovanja i posebnim okolnostima u kojima se vrši ta služba. Ona ne mora biti stalna služba, povjerava se pojedincima u različitim okolnostima, vremenima i različitim osobama, muškarcima kao i ženama, kad redoviti djelitelji ne mogu dospjeti sami do svakog potrebnog koji želi sakramente.¹⁹

Različite su okolnosti u kojima redoviti djelitelji ne mogu podijeliti sv. pričest svima koji to žele. To se može dogoditi za vrijeme mise kad svećenik ima za pričest veliko mnoštvo a nema pomoćnika ili se nalazi u velikoj poteškoći da sam podijeli sv. pričest. Izvanredne okolnosti mogu biti također i izvan mise, velika udaljenost - poglavito kad se pričest nosi bolesnicima, veliki broj bolesnih, osobito u bolnicama ili sličnim ustanovama, što redovito zatijeva više djelitelja.²⁰ Naglašena nakana te službe jest dijeljenje pričesti bolesnicima, starcima i svima onima koji se žele pričestiti, ali su zbog izvanrednih okolnosti lišeni sudjelovanja u zajedničkoj liturgiji.²¹

¹⁸ RIMSKI OBREDNIK, *Sveta pričest i štovanje euharistijskog otajstva izvan mise*, Opće napomene br.17, KS, 1974.

¹⁹ “Cum haec facultas tantummodo in bonum spirituale fidelium et pro casibus verae necessitatis concessae sint, meminerint sacerdotes per eas se non eximi a munere fidelibus legitime petentibus divinam Eucharistiam distribuendi et praesertim aegrotis afferendi ac porrigendi.” (IMMENSAE CARITATIS (dalje: IC), 29. siječnja 1973, *Enchiridion Vaticanum IV*, (dalje: EV), br.1933.

²⁰ Usp. IC, EV, IV, br.1926.

²¹ Opširnije o tome usp: HOMINUM DOLORES, 7. prosinca 1972, EV, IV, br.1888. Koliko li je samo bolesnika i nemoćnih osoba koje ne mogu sudjelovati u nedjeljnoj i blagdanskoj misi a željele bi se redovito duhovno krijepti svetom pričesću? Opravdani izostanak sa sv. mise pokušavaju nadomjestiti slušanjem i praćenjem sv. mise preko radija ili televizije koje se ponajčešće izravno prenose iz katedralne ili koje druge crkve, upravo u vrijeme kad se po župama slave župske mise. Njima uglavnom preostaje samo duhovna pričest. Zar ne bi bilo lijepo i do kraja kršćanski da upravo poslije župske mise izvanredni djelitelji sv. pričesti (ukoliko svećenik i đakon to ne mogu), ponesu pričest svima koji to žele? Uz malo napora to se može izvrsno organizirati. Crkveni dokumenti nam to dopuštaju i preporučju. (Usp. npr. IC, u EV, IV, br.1927).

Služba postavljanja izvanrednih djelatelja sv. pričesti pridržana je mjesnom ordinariju koji bira prikladne osobe na određeno vrijeme ili u nužnim prilikama za stalno, za dijeljenje sv. pričesti drugima ali i samima sebi. U dokumentu *Immensae caritatis* detaljno je precizirano kad će to mjesni ordinarij učiniti: kad nedostaje svećenik, đakon ili akolit, ili su pak oni spriječeni dijeliti pričest drugom pastoralnom službom, bolešću ili visokom životnom dobi; kad je broj vjernika koji se žele pričestiti pod misom ili izvan mise velik da će se cijeli obred zbog toga puno produljiti. U situacijama velike potrebe, mjesni ordinarij mogu dopustiti pojedinim svećenicima da sami izaberu prikladnu osobu za dijeljenje sv. pričesti. Isto tako mjesni ordinarij može ovlastiti pomoćne biskupe, biskupske vikare i biskupske zastupnike za biranje osoba i postavljanje u službu izvanrednih djelatelja sv. pričesti u vlastitoj dijecezi. Kod odabira prikladne osobe u *Immensae caritatis* se predlaže da se uzme lektor, sjemeništarač (bogoslov) iz velikoga sjemeništa (bogoslovije), redovnik, katehist, angažirani vjernik - bilo mušakarac bilo žena. Prema vlastitoj prosudbi, biskup se ne mora držati toga redosljedja. U oratorijima redovničkih zajednica bilo muških bilo ženskih, ukoliko nema zaređenih službenika, prikladno je da poglavari (-ce) u toj zajednici ili njihovi zamjenici budu izvanredni djelatelji sv. pričesti.²² Ako je ikako moguće, dobro bi bilo da osoba izabrana od mjesnog biskupa ili ovlaštenih osoba za dijeljenje pričesti primi mandat za vrijeme mise ili izvan mise, prema obredu koji je za to propisan.²³

Sasvim je razumljivo da će kod odabira osoba svećenik voditi računa da se uvijek radi o izgrađenim vjernicima punim poštovanja prema presvetoj Euharistiji. Prema okolnostima valja pronalaziti vrijeme i za njihovu posebnu pouku i vodstvo.

2.3. Ministranti

Ministrantska služba je nastala tek oko 800-tih godina kod tzv. privatnih misa kad je trebalo svećeniku pridržati knjigu ili koji drugi liturgijski predmet. U velikim opatijama sa više redovnika svećenika slavila se misa za zajednicu u kojoj su svoju službu vršili akoliti, lektori, kantor, orguljaš, zbor itd., ali u isto vrijeme umnažalo se slavljenje mise na pokrajnim oltarima. Kod tih misa, sve pomoćne službe preuzimali su poslužitelji - ministranti. U tijeku kasnijih reformi zbog različitih razloga misa zajednice poprima sve više karakter privatne mise pa tako i ministrantska služba, u kojoj jedan poslužitelj vrši ulogu pomoćnika, dobiva sve više na značenju. U isto vrijeme kod laika potamnjuju i gotovo nestaju ostale službe. Više je razloga radi kojih se uglavnom za ministrante uzimalo dječake. Već u ranome kršćanstvu oni su vršili službu

²² Isto mjesto.

²³ U misalu postoji *Obred imenovanja djelatelja svete pričesti za pojedini slučaj*. Usp. RIMSKI MISAL, izd. KS, Zagreb 1980, str. 964.

lektora jer u velikim crkvama ih se zbog kvalitete glasa moglo dobro čuti i razumjeti.

Reforma mise izvršena poslije Drugoga vatikanskog sabora daje osobiti naglasak na zajedničku misu. Upravo stoga se dogodila i reforma službi sa naglaskom da se vrate u misu različite službe koje su bile prisutne u prvoj Crkvi: služba akolita, lektora, kantora, itd. To nipošto ne znači da je time ministrantska služba osuđena na polagani nestanak. Naprotiv, njihova uloga je vrednovana i jasno određena.

Liturgija je uvijek djelo Isusa Krista jedinoga velikog novozavjetnog svećenika i njegove Crkve za posvećenje ljudskog roda. U tome nema i ne smije biti pasivnih promatrača i onih koji izvode liturgiju. "Slavljenje Euharistije je uistinu djelo sve Crkve: u njoj svaki vrši samo ono i sve ono što na nj spada, prema svome položaju u narodu Božjemu."²⁴ Služenje i pomoć ministranata kod oltara proizlazi iz obveza sakramenta krštenja i potvrde, a ne iz ovlasti koje bi im podjeljivao svećenik prema vlastitoj prosudbi i volji. Kod liturgijskog slavlja valja dobro znati razlikovati uloge, što spada na zajednicu a što na pojedince unutar te zajednice, u ovome slučaju ministrante. "Vjernici u euharistijskom slavlju sačinjavaju sveti puk, stečeni narod, kraljevsko svećenstvo, da zahvaljuju Bogu te mu prikazuju neokaljanu žrtvu, te uče prikazivati i sami sebe."²⁵ Iz toga sudjelovanja proizlaze službe: sudjelovanje u molitvi i zajedničkom pjevanju svih vjernika, skladne kretnje, jedinstveno držanje tijela ... Ministranti koji stoje u prezbiteriju su dio zajednice koja žrtvuje, moli i pjeva.

I među ministrantima moraju biti podijeljene uloge da se znade što koji i kada čini. Nedjeljno i blagdansko procesionalno ulaženje svećenika na oltar sa križem kojega nosi ministrant je poznato u najranijoj kršćanskoj praksi prvih stoljeća. Ulazna procesija ima i određenu simboliku: ona ilustrira događaj mise. Gospodin sam ulazi u svoju zajednicu, s njime vjernici prelaze iz smrti u život. Stoga je križ na čelu sprovodne povorke nezamjenjiv. Sličnu važnost imaju i ministranti nositelji upaljenih svijeća koji prate križ na čelu ulazne povorke. Uz tu ulogu novi Rimski misal dodjeljuje im i još neke zadatke: pratiti sa svijećama svećenika ili đakona k ambonu kad naviješta Evanđelje i to ne samo u svečanim misama. To se može redovito činiti kod svih misa. Ministranti nositelji svijeća prate križ u svim procesijama poglavito euharistijskim. Upotreba je tamjana u liturgiji fakultativna i ograničena na svečane mise ili na neke posebne zgode.²⁶ U tim prigodama ministranti su nositelji kadionika i lađice s tamjanom. Daljnje službe ministranata bi bile: prenošenje misala do sjedišta - odnosno oltara, pomoć kod prinošenja darova. Upotreba zvonca u misi u nekim drugim obredima, što također spada na ministrante, dopuštena je ali nije obvezatna.²⁷

²⁴ Opća uredba Rimskog misala (dalje: OURM), br.5.

²⁵ OURM, br. 62.

²⁶ OURM, br. 235.

²⁷ OURM, br. 109.

Služba ministranata je predviđena gotovo kod svih obreda i njihove obveze su precizirane u liturgijskim priručnicima.

Kršćanska zajednica je svjesna uloge ministranata pa ih ima gotovo svaka župa. S druge strane čini se da su, od svih priručnika za službe u Crkvi najbrojniji oni koji govore o ministrantima. Još je jedan razlog. Redovito se iz grupe dječaka i mladića koji stoje blizu ili poslužuju kod oltara pokoji odlučuje za svećeništvo pa je ministrantski zbor bio oduvijek vrelo duhovnih zvanja.²⁸ U sveopćoj krizi duhovnih zvanja ovo je jedan od dodatnih motiva za sustavni rad sa ministrantima. Često i angažirani - odrasli kršćani u mnogim župama su bivši ministranti. Rad sa ministrantima traži dosta napora ali gledajući na duge staze, to se pastoralno "isplati" i vrlo je važan dio župnog apostolata.

Da treba sa ministrantima raditi u tome se gotovo svi slažu ali kad je u pitanju što i kako, nije uvijek jednostavno dati odgovor. Ovdje donosim samo nekoliko standardnih oblika koji su manje više svima poznati i na čemu bi trebalo inzistirati.

Služba ministranata je poslužiteljska. - Kao i kod svakoga kršćanina i kod ministranata treba razvijati svijest da im obredi ne budu puki ritualizam nego u svakoj njihovoj gesti valja im tumačiti značenje. Kršćanstvo je u svojoj biti služiteljsko. Krist - sluga Jahvin, sam sebe naziva slugom i prednjači u služenju. To je pokazao na najodličniji način perući apostolima noge u dvorani posljednje večere. Kod ministranata valja razvijati duh služenja. To će oni najbolje naučiti ako to vide i osjete kod svojih svećenika, sestara, kateheta i slično. Biti na raspolaganju drugome, samozatajno davati svoje sile i snage za rast drugoga ne očekujući nikakvu nagradu, pohvalu, plaću.

Redoviti ministrantski sastanci. - To "redoviti" značilo bi doslovno svakog tjedna, u isto vrijeme a ne prigodimice. Na tim sastancima koji uvijek moraju biti formacijskoga karaktera, a koje vodi župnik, neki drugi svećenik, đakon časna sestra, akolit, pastoralni referent, ili neka druga od župnika ovlaštena prikladna osoba, redovito će biti priprava za nedjelju ili za blagdane. Ne samo teoretski podjela službi nego često i praktične vježbe objašnjavajući polagano smisao svake radnje. Jako je važno paziti na skladnost obreda. Ministrantski sastanci će redovito započimati molitvom i završiti molitvom. Bilo bi dobro, što neki i čine, čitanjem nedjeljnih odnosno blagdanskih misnih tekstova s kratkim objašnjenjem. Ministranti moraju biti jako dobro poučeni o svetoj misi i sakramentalnom životu. Pod misom će redovito primati sakramente a između njih i svećenika trebao bi vladati takav odnos da u svakome trenutku ministrant može doći ispovjediti se. Trajna je opasnost onih koji su često blizu oltara, počeviši od svećenika pa nadalje, da se naviknu na svete čine i predmete te da izgube prema njima dužno poštovanje. Bilo bi jako ružno i opasno da nam ministranti svetogrdno - nedostojno primaju sakramente. Nikada dovoljno

²⁸ Prije desetak godina je u našoj domovini napravljeno ispitivanje među sjemeništarcima u malim sjemeništimima. Jedno od pitanja je bilo i o povijesti njihova dolaska u sjemenište. Od 505 ispitanih, preko 80 % su bili bivši ministranti.

načlašavanja i poučavanja ministranata o svetosti mjesta i službe koju obavljaju. Liturgija je "vrhunac i izvor" kršćanskoga života, kako nas uči Drugi vatikanski sabor. Svetosti toga vrhunca i izvora moraju svi biti svjesni.

Tko sve može biti ministrant? - Do sada su to ponajčešće bivali dječaci. Najnovija crkvena odredba od 17. travnja 1994. koja o tome govori, dopušta da ministranti mogu biti i ženske osobe. Poslužiteljice kod oltara mogu obavljati službu akolita, dijeliti sv. pričest, pripravljati oltar kod prinošenja darova te za vrijeme mise stajati uz svećenika i đakona. Kongregacija koja je donijela taj dokumenat prepušta mjesnome biskupu da sam prosudi hoće li na svome teritoriju imati ministrantice ili ne.²⁹ Prema potrebama i okolnostima u vlastitim biskupijama, biskupi zauzimaju i različite stavove. Za područje Splitsko-makarske nadbiskupije vrijedi dosadašnja praksa. Ministranti mogu biti isključivo muškarci.

Koji uzrast, koja životna dob? - U mnogim župama postoji dan kad se službeno stupa u ministrante. Tako mnogi župnici pripuštaju u ministrantski zbor dječake a sada i djevojčice poslije prve pričesti. U manjim župama mnogi župnici nastoje da im svaki dječak poslije sv. pričesti automatski ulazi u ministrantski zbor. Iskustvo pokazuje da ministranti počinju izbjegavati posluživanje kod oltara ulaskom u pubertet. Oni više ne žele nositi suknju. "Nismo curice, mi smo muškarci" - govore.³⁰ Zatim, čuje se kako dječaci govore da neće više ministrirati s djecom. Osjećaju se odrasli.

Ti problemi će, više ili manje, pratiti sve ministrantske zborove. Poglavitito je izražen u župama koje ministrantsku službu isključivo povjeravaju djeci što nipošto ne odgovara liturgijskim smjernicama. Voditelj ministrantskog zbora mora pokazati svu fleksibilnost i "uvažavati" takve razloge i prigovore. Kako to postići? Neki župnici imaju ministrante mlađe i starije sa posebnim zaduženjima za svaku grupu. I kad dođu do određene životne dobi automatski se prebacuju u starije koji u nekim krajevima "ne nose suknju". Mnogo je pak župa sa odraslim ministrantima, srednjoškolicima, studentima, i starijima, gdje svi oblače ministrantsko odijelo pa taj problem otpada. Tome bi trebalo težiti. Drugi, pak, župnici, svjesni da im jedan dio ministranata i mladih odlazi iz crkve poslije krizme traže načine da ih zadrže uključujući ih u razne grupe ili laička župna udruženja.³¹ Za rad s ministrantima postoje i različite knjižice - priručnici koje mogu dobro doći voditeljima ministrantskih grupa.

Različiti susreti ministranata - Po mnogim biskupijama po svijetu postoje različiti višednevni susreti koji imaju različite naglaske, duhovne vježbe,

²⁹ Opširnije o tome usp: Žene mogu biti akoliti, *Vjesnik Đakovačke i srijemske biskupije*, Đakovo 1995, br.2/95, 133.

³⁰ Nažalost, mora se istaknuti da katkad ministrantsko odijelo niti približno ne odgovara kriterijima ukusnog liturgijskog odijela, pa ga mnogi radi toga izbjegavaju ili u potpunosti odbacuju.

³¹ Svidio mi se jedan primjer iz biskupije Como u sjevernoj Italiji gdje sa navršениh 15 godina svaki ministrant automatski prelazi u bratovštinu. U toj seoskoj župi koja broji 1800 vjernika govoto svaki dječak poslije prve pričesti u osmogodišnjoj školi postaje ministrant.

športska natjecanja, ljetovanja, izleti, odlasci nekoliko dana u sjemeništa - pogotovo u mala sjemeništa i slično. Formacija ministranata je trajna i nikad ne prestaje. Sasvim je razumljivo da ne može i ne smije biti na istome nivou za jednoga dječaka od 8 godina i za studenta koji ministrira. Govoreći o ministrantima Pavao VI. je rekao: "Takve osobe trebaju biti pomno poučene prema vlastitim prilikama, u liturgijskom duhu i formirane za izvođenje vlastitoga zadatka u redu prema ustanovljenim propisima."³²

2.4. Služba čitača (lektora)

Od samoga početka Crkve kršćani su veliku važnost davali liturgijskom navještaju Božje riječi. Prosvijetljeni vjerom znali su da po toj riječi okupljenoj zajednici progovara sami Bog. Drugi vatikanski sabor u konstituciji *Sacrosanctum Concilium* ističe da u liturgijskim slavljenjima treba s najvećom pažnjom i dostojanstvom pripremiti "stol riječi Božje" (SC br.51). Ta saborska odredba utjecala je u mnogočemu na novija arhitektonska rješenja u crkvama ističući ambon i sjedište za svećenika kao povlaštena mjesta navještaja Božje riječi.

Mlada Crkva u prvim stoljećima je preuzela sinagogalni stil molitve gdje se proglašavala i tumačila Rožja riječ. Upravo stoga je lektorska služba jedna od starijih u Crkvi. Već u 2. stoljeću Justin opisuje nedjeljnu liturgiju riječima: "Čita se uspomene apostola i spise proroka koliko im vrijeme dopušta. Kad je lektor završio, onaj koji predsjedava drži govor dijeleći savjete i pouke za nasljedovanje tih dobrih primjera."³³ Hipolit Rimski u svom poznatom djelu "*Traditio apostolica*" donosi svjedočanstvo o stalnosti lektorske službe: "Lektor je postavljen činom kad mu biskup izručuje knjigu, budući da on nije zaređen."³⁴ Kasnija crkvena praksa redovito poznaje čin postavljanja lektora.

Već spomenuti dokumenat Pavla VI. "*Ministeria quaedam*" iz 1972. dokida lektorat kao niži red, pomno mu precizira reformiranu ulogu: "Vlastita služba čitača za koju se on postavlja jest služba čitanja riječi Božje na liturgijskome skupu. Stoga je u misi i u ostalim svetim činima njegova dužnost čitati čitanja iz Svetoga psima, ali ne evanđelje. Ako nema psalmiste, recitira psalam između čitanja; ako nema đakona ili pjevača, najavljuje nakane sveopće molitve; ravna pjevanjem i usmjeruje sudjelovanje vjernoga puka; poučava vjernike za dostojno primanje sakramenata. Ako je potrebno, može se brinuti i za pripravu drugih vjernika koji će po privremenom ovlaštenju čitati Sveto pismo u liturgijskim činima. A da bi što prikladnije i savršenije obavljao te službe, neka marljivo razmišlja o Svetome pismu.

³² Citirano prema: C. CARINI, *Il servizio liturgico del ministrante*, Edizione Paoline, Cinisello Balsamo (Milano), 1989, 18.

³³ Usp: L. BRANDOLINI, *Ministeri e servizi nella Chiesa di oggi*, C.L.V. Ed. Liturgiche, Roma 1992, 18.

³⁴ BRANDOLINI, *Ministeri ...*, 139.

Svjestan važnosti primljene službe, neka čitač svim silama nastoji, uz upotrebu svih prikladnih sredstava, iz dana u dan sve to više stjecati onaj slatki i živi osjećaj Svetoga pisma kao i njegovo poznavanje, te postane što savršenijim učenikom Gospodnjim.”³⁵

S koncilskom obnovom nema nijednoga liturgijskog čina, pogotovo podjeljivanja sakramenata koji ne bi predviđali navještaj Božje riječi. To nam još više ilustrira važnost te službe u Crkvi. Čini se da ona nije dovoljno vrednovana kod mnogih i da se previše eksperimentira sa Božjom riječi.³⁶ Uho suvremenog čovjeka naviknuto na profesionalce na radiju, televiziji i kinu znade da u sredstva društvenog pripćivanja ne može doći bilo tko, nego samo onaj koji je za to osposobljen. Tim više je Crkva pozvana da s naših ambona Božja riječ odzvanja kulturno, dostojanstveno, profesionalno. Svećenik u dijaspori je suočen s dodatnim poteškoćama jer mora birati lektore iz druge ili čak treće generacije doseljenika kojima je hrvatski jezik ne mali problem. Sami obred postavljanja čitača sadrži i ove biskupove riječi: “Javno ćete iznositi riječ Božju na liturgijskome skupu, poučavat ćete djecu i odrasle u vjeri, da bi dostojno primali sakramente. Naviještaj ćete poruku spasenja ljudima koji je još ne poznaju.”³⁷ Očito je da čitač ima i katehetsku ulogu. Neki pastoralni radnici po svijetu rado spajaju službu čitača sa predavačem vjeronauka u školi, sa katehetom.

Nameće se pitanje što i kako bi odgovorno crkveno osoblje u župi trebalo permanentno činiti za formaciju lektora. Nešto slično kao i s akolitima, uvažavajući posebnosti službe. Radi se doista o stalnoj crkvenoj službi. Rimski misal doslovno određuje: “Čitač ima u euharisijskom slavlju vlastitu službu koju valja da vrši sam pa i onda kad su prisutni službenici višega stupnja.”³⁸ Da bi vjernici slušajući božanska čitanja mogli steći u sebi ugodan i živ osjećaj Svetoga pisma, potrebno je da čitači određeni za tu službu budu zaista spsobni i brižno pripremljeni.”³⁹

Govoreći o službi čitača koji je kao službenik riječi u službi za vjeru Božjega naroda, Basilius Senger predlaže: “Lektori jedne župe bi trebali sačinjavati jednu grupu koja se redovito sastaje. Takvi sastanci ne služe samo da

³⁵ Apostosko pismo “*Ministeria quaedam*”, br.V.

³⁶ Uviđajući svu problematiku lektorske službe, pomoćni đakovački biskup Marin Srakić postavlja pitanja: “Kako naviještamo (čitamo) čitanja na svetoj misi? Mogu li ih razumjeti naši slušatelji ili ih promrsimo sebi u bradu? Prepuštamo li (neodgovorno) djeci da čitaju nedjeljna čitanja pred sabračnom zajednicom, ili smo u svojoj župi pronašli one koji bi mogli biti postavljeni u službu čitača? Je li čitanje svetoga pisma stalna dnevna lektira? Nisu to beznačajna pitanja.” (M.SRAKIĆ, *Služba čitanja, Vjesnik Đakovačke i srijemske biskupije*, Đakovo 1995, br.2, str.54). Dajući važnost ovoj službi, spomenuti *Đakovački vjesnik* u br. 2/95 posvećuje dosta prostora službi lektora i službi riječi kao takvoj.

³⁷ RIMSKI PONTIFIKAL, *Službe u Crkvi, Ređenja, Posvete, Zavjetovanja*, Postavljanje čitača, br. 4. KS, Zagreb 1988.

³⁸ Tko se toga drži u koncelebracijama kad je prisutno više svećenika? Na sprovodima? Kod vjenčanja? Katkad, nepravdno, svećenici rezerviraju sebi sve misne tekstove. Niti im ne pada na pamet da su određeni misni tekstovi predviđeni za lektora.

³⁹ OURM, br.66.

se napravi raspored nego nadasve da se produbi liturgijska formacija sa svrhom da se doprinese odgovorno i zajednički sa drugim ministrantima dobrom uspjehu župnih liturgijskih slavlja. Važan je studij i razgovor o temeljnom poznavanju Biblije i vjere, i nadasve studij tekstova za čitanje. Stalnom proučavanju liturgije i Biblije, i produblivanju duhovne formacije valja posebnu pozornost svratiti na vježbanje glasa. Neke dijelove lektorske formacije može se lakše izvesti s vremena na vrijeme na nivou dekanata ili biskupije.”⁴⁰

2.5. *Pjevači u liturgiji*

“Među vjernicima vlastitu liturgijsku službu vrši zbor pjevača (“škola”), čija je zadaća da pravilno izvode dijelove koji na njih spadaju, već prema tome kakve je vrste pjevanje, te da promiču djelatno sudjelovanje vjernika u pjevanju. Što je rečeno za zbor pjevača, vrijedi, uz dužnu preinaku, i za ostale glazbenike, a naročito za orguljaša. Dolikuje da svuda bude pjevač ili zborovođa koji će vjernike voditi i podržavati u pjevanju. Dapače, kad nema zbora, na pjevača spada da predvodi različite pjesme a narod da sudjeluje u onomu što spada na nj.”⁴¹ Rimski je misal tako u malo riječi definirao dvomilenijski stav Crkve prema liturgijskome pjevanju i tome se nema što dodati. Mogli bi se možda citirati bezbrojni dokumenti o važnosti crkvenoga pjevanja.

Uz voditelje pjevanja u liturgiji, župnikova je dužnost bdjeti da liturgijsko pjevanje bude uvijek u funkciji zajednice, da uzdiže srce i um Stvoritelju svih koji su se okupili na zajedničku molitvu. Jer je zadaća pjevača velika i odgovorna, sasvim je razumljivo da će vodstvo župe pokloniti dužnu pažnju svima onima koji doprinose liturgijskome pjevanju. Na osobit način treba iznalaziti prikladne mogućnosti i sredstva za duhovnu formaciju, odgoj, izgrađenost crkvenih pjevača koji puno svoga slobodnoga vremena odvajaju za probe i liturgijski život župe. Mogu biti ne znam kakvi profesionalci u zboru ali ako nemaju razvijen osjećaj da je dobar glas i sluh što ga imaju Božji dar, karizma dana ne samo za njih nego upravo za zajednicu, u tome će crkvenome zboru biti puno problema i podjela koji mogu biti kočnica dobrom rastu i napretku župe. Taj osjećaj će imati ljudi koji doista žive iz vjere. To opet znači dobri izgrađeni vjernici.

2.6. *Sakristanska služba*

Sakristanska služba je veoma stara. Znademo da su već 251. g. u Rimu bili “ostiari” s obavezom čuvanja i nadgledanja crkvenih vrata dok je zajednica bila na liturgijskom slavlju. Ta služba je bila osobito važna za vrijeme progonstava. Kasnije je ostiarijat dobio formu nižih redova kao redoviti put prema svećeništvu. I tako je bilo do reforme koja je uslijedila s Drugim

⁴⁰ B. SENER u: K. ALEXANDER, *I ministeri liturgici nella Chiesa*, str. 100.

⁴¹ OURM br. 63-64.

vatikanskim saborom. Služba nadglednika crkvenih vrata i uopće prostora povjeravana je laicima koji su se nazivali "*mansionarii*" (od *mansio* = obitavalište u blizini crkve) i *sacrestani* (od *sacer* = svet, posvećen), ljudi kojima je povjerena sakristija. Sakristija je bila mjesto gdje su se, uz pripravu za liturgiju, obavljale i različite administrativne radnje. Za istu službu i osobu poznat je i termin *kustos*. Ti različiti nazivi upućuju na jedan uski odnos s kućom Božjom, s njezinim čuvanjem, redom, čistoćom i ljepotom. Za sve je odgovoran sakristan što je najuže povezano i s pripremom za liturgijska slavlja.

Prepušteno je biskupijama da pravno uredi status sakristana, radno vrijeme, nadoknadu za posao itd. Najčešće taj posao obavljaju penzioneri, domaćice, u mnogim dijelovima svijeta redovnice, invalidi i slično. Ima biskupija po svijetu koje pod vidom formacije priređuju različite tečajeve i susrete za sakristane. Kod primanja sakristana u službu važno je da se napismeno naglasi dužnosti i prava sakristana. Tako npr. da budu uvijek na raspolaganju u crkvi nedjeljom i blagdanom. Kao i kod svih ostalih službi pri nekoj biskupiji ili župi i za sakristana laika se traži da bude dobar i izgrađen vjernik, vjenčan u crkvi, da provodi kršćanski obiteljski život da je crkven, šutljiv. Neće sve crkvene poslove i događaje svakome pričati, mora znati čuvati profesionalnu tajnu. Njemu često pripada i služba pripreme ministranata za liturgiju, što uvijek zahtijeva određeni pedagoški takt i postupak. Nadasve mora imati smisao za osobnu higijenu - čistoću kao i za urednost cijele crkve, prostora, crkvenog posuđa, liturgijskih odijela, i ostalog crkvenog liturgijskog inventara. Uredna crkva je najbolja osobna karta svakog sakristana. Mora imati dobar ukus, znanje i sposobnost za uređenje crkve prema liturgijskom vremenu, razvijen osjećaj za čuvanje umjetnina poglavito u starim crkvama. Jako je važno da je pošten prema posljednjem crkvenom novčiću s kojim se susretne. U svakom slučaju osoba potpunog povjerenja jer njemu su dostupni gotovo svi crkveni prostori, ključevi ali i određene župne tajne. Točnost je još jedna od njegovih nužnih kvaliteta. Od njega se traži i poznavanje liturgijskih propisa ili barem brzo i dobro snalaženje u liturgijskim knjigama, što danas više nije problem, jer je u svakome obredniku u rubrikama sve pricizno naznačeno.

Za vrijeme dužnosti, za sakristana je važno da i sam sudjeluje u liturgiji te da živi intenzivnim duhovnim životom redovito primajući sakramente. Svoj posao treba tako organizirati da sudjeluje kod sv. mise. Ima po svijetu sakristana koji godinama ne sudjeluju kompletno u sv. misi. Zbog objektivnih okolnosti sakristan često ministrira, obavlja službu čitača a nije rijedak slučaj da budu imenovani i izvanrednim djelateljima sv. pričesti. Po mnogim znamenitim crkvama sakristani su ponajbolji turistički vodiči.

3. OSTALE ŽUPSKE SLUŽBE I GRUPE

Prema crkvenim propisima, ako dijecezanski biskup smatra prikladnim, u svakoj župi treba osnovati pastoralno vijeće u kojemu vjernici snagom svoje službe sudjeluju u pastoralnoj brizi za župu i pomažu župniku u unapređivanju

pastoralne djelatnosti. To vijeće ima savjetodavni karakter i ravna se prema odredbama koje donosi dijecezanski biskup.⁴² Sasvim je logično da u sastav vijeća uđu osobe koje ravnaju ministrantima, akolitima, pjevanjem, čitačima, predstavnici kateheta, župne administracije, župnog karitasa, redovničkih zajednica u župi prisutnih, eventualnog duhovnog pokreta koji je snažno prisutan u župi, raznih katoličkih udruženja, misijske sekcije, mladih, župnog ekonomskog vijeća,⁴³ itd. U tome slučaju će pastoralno vijeće sa župnikom moći izvršiti nužnu koordinatorsku ulogu za uspješniji pastoral.

Razumljivo je da će sva ta udruženja i tijela u župi biti župniku posebna pastoralna briga, upravo stoga što bi oni trebali biti nosivi stupovi mnogih crkvenih aktivnosti. Prema okolnostima, župnik procjenjuje uz redoviti pastoral u župi što bi još bilo prikladno za njihov duhovni rast i apostolski zelus.⁴⁴

UMJESTO ZAKLJUČKA

Sveto pismo ističe: "Ako Gospodin kuće ne gradi, uzalud se muče graditelji!" Isus je jasno rekao da bez njega ne možemo učiniti ništa. Naša svećenička i svaka pastoralna aktivnost svih pastoralnih djelatnika imat će najbolji uspjeh ukoliko stvarno proizlazi iz duhoke vjere svakoga pojedinačno. Fenomenološki gledano Crkva je stuktura, organizacija, sastavljena i vođena od ljudi. Ipak, treba uvijek imati na pameti da ni struktura, ni organizacija ne spašavaju ljude. Sva kompjutorska i ostala suvremena tehnička dostignuća neće po sebi spasiti nijednu dušu. Sve su to, za pastoral veoma važna, sredstva i pomagala koja pomažu da lakše izvršimo svoje poslanje.

Prosvijetljeni vjerom u Crkvi vidimo božanski elemenat kao bitnu snagu Crkve. Stvarajući planove i programe našega djelovanja, uvijek moramo biti svjesni da nosimo veliko blago u krhkim posudama. "Ma što god napravili, na kraju recite, sluge smo beskorisne." Izgrađene, zrele osobe, pobožne, svete duše neuništiva su snaga Crkve i garancija njezinog uspjeha i rasta. Nismo mi izabrali njega nego On nas "da idemo i rod donesemo". On je onaj koji čini da svako posijano zrno Božje riječi nikne, uzraste i donese mnogostruki rod.

⁴² Usp. Zakonik Crkvenog prava, kanon 536, § 1 i 2.

⁴³ Ekonomsko vijeće je obezbatno za svaku župu i ono se ravna prema propisima CIC-a i onima što ih je donio dijecezanski biskup. (Usp. CIC, Kanon 537).

⁴⁴ Jedan župnik u Italiji koji u župi ima 1800 vjernika i 12 različitih sekcija, reče mi da uz rad i program sa svakom grupom, jednom mjesečno organizira zajedničku molitvu za sve članove svih grupa. Iznosio mi je i različite poteškoće naglasivši da osobni kontakt s pojedincem daje najviše rezultata.